

МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ИЗМЕРВАНЕ НА ИНДЕКСА НА БРУТНОТО НАЦИОНАЛНО ЩАСТИЕ НА БУТАН

Диана Съботинова

Атанас Луизов

Бургаски свободен университет

BHUTAN'S GROSS NATIONAL HAPPINESS INDEX METHODOLOGY

Diana Sabotinova

Atanas Luizov

Burgas Free University

Abstract: *The GNH Index provides an overview of performance across 9 domains of GNH (psychological wellbeing, time use, community vitality, cultural diversity, ecological resilience, living standard, health, education, good governance). The index is aggregated out of 33 clustered (grouped) indicators. Each clustered indicator is further composed of several variables. When unpacked, the 33 clustered indicators have 124 variables, the basic building blocks of GNH Index. Weights attached to variables differ, with lighter weights attached to highly subjective variables. A threshold or sufficiency level is applied to each variable. At the level of domains, all the 9 domains are equally weighted as they are all considered to be equally valid for happiness.*

Key Words: *Gross National Happiness, GNH Index*

Индексът на брутното национално щастие на Бутан е многоизмерен показател, свързан с редица скринингови инструменти на програми и политики, позволяващи практическото му приложение. Индексът на БНЩ е изграден на базата на данни от периодични проучвания, представителни по район, пол, възраст, местоживеене (град или село). Представителната извадка позволява резултатите да бъдат декомпозирани на различни суб-национални равнища, като така дезагрегираната информация може да бъде изследвана и разбрана по-добре от организациите и гражданите, които я ползват. За разлика от концепциите за щастие в съвременната западна наука, индексът на БНЩ е многоизмерен – не се измерва единствено чрез субективното благосъстояние, не се фокусира единствено върху щастие, което започва и свършва с индивида, който е загрижен за собственото си благополучие. Преследването на щастие е колективно дело, независимо от това, че усещането за щастие е дълбоко лично. Различни хора могат да бъдат щастливи при коренно различни обстоятелства, затова и възможностите за изпитване на щастие са много разнообразни.

Индексът на БНЩ предоставя информация за девет компонента на брутното национално щастие – *психологическо благосъстояние, здраве, използване и баланс на времето, образование, културно разнообразие и устойчивост, добро управление,*

жизненост на общността, екологично разнообразие и устойчивост, жизнен стандарт. Индексът е агрегиран от 33 кълъстърни индикатора със 124 променливи, които са в основата на изграждане на индекса. Теглата на променливите са различни, като с най-ниско тегло са най-субективните променливи. Деветте компонента са еднакво претеглени, тъй като се смята, че допринасят еднакво за щастието. За разграничаването на степента на щастие се използват три прагови точки. Не е нужно всички хора да бъдат удовлетворени по всяка една от 124-те променливи, за да бъдат определени като щастливи. Хората могат да водят различен начин на живот и да бъдат щастливи по много различни начини. Не е нужно да бъдат удовлетворени по всичките 124 променливи, за да бъдат щастливи. Хората имат свобода на избора по какъв начин да направят живота си пълноценен, затова и не всички променливи са универсално приложими. Поради това хората в Бутан са разделени на четири групи в зависимост от степента им на щастие. Използват се три прагови точки: 50%, 66% и 77%. Тези, които са удовлетворени по-малко от 50%, са „нешастни“. Хората, удовлетворени в диапазона 50-65% са „малко щастливите“ хора. Групата на „много щастливи“ хора е с удовлетвореност в рамките на 66-76%. Последната група, определящи се като „изключително щастливи“, са тези, които имат ниво на удовлетвореност над 77%. За да се състави общ индекс, праговата точка е 66% от променливите (средната от трите прагови точки). Хората могат да се характеризират като щастливи, ако са удовлетворени поне 66% от претеглените индикатори (това означава, че са много щастливи или изключително щастливи).

Анализът се състои от две части. *Първата част* измерва благосъстоянието на хората, които са идентифицирани като щастливи, за да се установи кои са индикаторите, които ги удовлетворяват. Задълбоченият анализ на това кой е щастлив включва анализ на ниво район, както разделяне на селски и градски жители, по пол, по професия, образование и равнище на дохода. Представени са някои индивидуални примери, за да се покаже, че най-щастливите хора варират по възраст, район, професия, пол и удовлетвореност. *Втората част* се фокусира върху това как да бъде увеличено щастието. Индексът на БНЩ първоначално е замислен с цел осигуряване на подкрепа на провежданата политика с цел увеличаване на щастието, особено чрез фокусиране върху нещастните хора, така че да може да бъде подобро тяхното състояние. Изследването помага също така и да бъдат разбрани по-добре различните видове щастие. Втората част от анализа се съсредоточава върху области, в които нещастните хора не са удовлетворени. Главният въпрос тук е как може да бъде повишен индексът на БНЩ.

Произход на концепцията за брутно национално щастие

Въпреки че терминът „Брутно национално щастие“ е употребен за първи път от четвъртия крал на Бутан, концепцията има много по-дълга традиция в кралство Бутан. Правният код от 1729 г., годината на обединението на Бутан, обявява, че „ако правителството не може да направи хората щастливи, то няма причини това правителство да съществува“.¹ През 1972 г. четвъртият крал на Бутан обявява Брутното национално щастие като най-важен показател (по-важен от Брутния национален продукт) и оттогава насетне страната ориентира националната си политика и планове за развитие към Брутното национално щастие (БНЩ). В конституцията на Бутан (2008, чл. 9) е записано, че държавата следва „да създава тези условия, които ще помогнат

¹ <https://www.readglobal.org/partner/educating-for-gnh/educatingforgnh/>

за преследване на *брутното национално щастие*“. Въпреки че няма официално определение за брутното национално щастие, широко използвана е следната дефиниция:

„Брутното национално щастие (БНЩ) измерва качеството на страната по холистичен начин (в сравнение с БВП) и предполага, че развитието на човешкото общество е по-благоотворно, когато материалното и духовно развитие вървят ръка за ръка, като се допълват и засилват взаимно.“

От самото начало е изключително важно да се изясни, че БНЩ на Бутан е различно от западното разбиране за „щастие“ по две причини. *Първо*, то е многомерно – не е фокусирано единствено върху субективното благосъстояние за сметка на изключването на други измерители. *Второ*, включва отговорност и други мотивиращи фактори. Както твърди първият избран министър председател на Бутан, опирайки се на новата конституция, приета през 2008 г. *„Ние знаем, че истинско, трайно щастие не може да съществува, докато другите страдат; че то идва единствено от служенето на другите, живот в хармония с природата и постигане на нашата вътрешна мъдрост и истинската, брилянтна същност на нашите умове.“* Щастието включва хармония с природата (нещо, което липсва в западното виждане за щастието) и загриженост за другите.

Деветте компонента свързват елементите на БНЩ по-пълно и формират основата на индекса на БНЩ. Първите три компонента са познати от концепцията за човешкото развитие – жизнен стандарт (доход, активи, жилища), здраве и образование. Следващите три са донякъде по-нови – използване и баланс на времето (времева бедност), добро управление и екологично разнообразие и устойчивост. Последните три са по-иновативни – психологическо благосъстояние (което включва цялостното усещане за щастие, но също така емоциите и духовността), жизненост на общността и културно разнообразие и устойчивост.

Индексът претегля и деветте компонента еднакво. Използват се 33 клъстърни индикатора, за да се установи дали хората са постигнали удовлетворение или не, за да бъде изчислен индексът. За простота на представянето те са комбинирани така, че да бъдат сведени до девет области.

Област	Индикатори
Психологическо благосъстояние	4
Здраве	4
Използване и баланс на времето	2
Образование	4
Културно разнообразие и устойчивост	4
Добро управление	4
Жизненост на общността	4
Екологично разнообразие и устойчивост	4
Жизнен стандарт	3
Общо	33

Таблица 1. Брой индикатори във всяка област

Цел на индекса на БНЩ

От 2000 г. са направени стъпки за измерване на индекса на БНЩ, който да показва колкото се може по-пълно холистичната и задълбочена визия за развитието на Бутан. През 2007 г. на кръгла среща на правителството е направено предложение индексът на БНЩ да бъде използван при: 1. *Изграждане на алтернативна рамка на*

развитието; 2. Осигуряване на показатели за управление на развитието; 3. Насочване на ресурси в съответствие с целите и скрининговите инструменти на БНЩ; 4. Измерване на щастието и благосъстоянието на хората; 5. Измерване на прогреса във времето; 6. Сравняване на прогреса в различните региони на страната.²

Изграждане на алтернативна рамка на развитието

Визията за развитието на Бутан, свързана с БНЩ, е изцяло холистична. Целта е: „да се преследва по-смислена цел на развитието, отколкото просто удовлетворяване на материалните потребности на хората“.³ Така деветте компонента на БНЩ в своето единство, отразяват целта на развитието. Ако някои области бъдат повлияни от материалния прогрес, индексът на БНЩ трябва изрично да включи тази информация, за да се предизвика обществено обсъждане и да бъдат взети съответните мерки.

Осигуряване на показатели за управление на развитието

Дадени индикатори трябва да отразяват дейности на публичния сектор и да се променят, когато се осъществят целите на съответния сектор. Например „електричество“ е част от БНЩ. Тъй като индикаторите отразяват производството, индексът осигурява стимули за доставяне на услуги, защото постигането на целите ще доведе до повишаване на БНЩ и преформулиране на целите в бъдеще. Методологично това изисква индексът да може да бъде разделян на съставните си индикатори.

Насочване на ресурси в съответствие с целите и скрининговите инструменти на БНЩ

Разбирането за това как постиженията и провалите в различните измерения на БНЩ се променят във времето и пространството осигурява важна информация за изграждането на политиката и последващо пренасочване на ресурсите. От гледна точка на целите, индексът на БНЩ може да покаже кой район изостава в съответния индикатор, както и да установи кои са най-малко щастливите хора, да ги опише по възраст, пол, образование. По отношение на скрининговите инструменти, индикаторите на БНЩ могат да бъдат използвани като чек-лист, за да се определят конкретните дейности и постижения.

Измерване на щастието и благосъстоянието на хората

Измерването и съставлящите го индикатори имат за цел да установят благосъстоянието на хората по по-пълен и задълбочен начин в сравнение с традиционните социоекономически измерители на икономическото развитие, човешкото развитие или социалния прогрес. Това също така изисква методологията да бъде разбираема за по-широката публика. Могат да бъдат предоставяни казуси на хора, които са щастливи по различен начин, за да могат гражданите да оценят дали индексът отговаря на техните собствени стремежи и ценности.

Измерване на прогреса във времето

Съставните индикатори на индекса на БНЩ трябва да бъдат чувствителни към промени във времето. Някои индикатори трябва да са свързани със съответните промени в политиката. По този начин както съдържанието на благосъстоянието, така и неговото равнище, могат да бъдат наблюдавани във времето. Също така могат да бъдат проследявани неравенствата между различните групи и да бъдат идентифицирани

² Royal Government of Bhutan (2008a). Bhutan Tenth Round Table Meeting Report In G. N. H. Commission (Ed.) (February 17-18): Thimphu.

³ Royal Government of Bhutan (2008b). Tenth Five Year Plan [2008-2013] (Vol. 1). Thimphu: Gross National Happiness Commission.

хората, които се нуждаят от специално внимание. Изследването на БНЩ трябва да бъде повтаряно регулярно, например на всеки две години.

Сравняване на прогреса в различните региони на страната

Индексът на БНЩ трябва да бъде в състояние да прави смислени сравнения между различните региони на Бутан, които се различават от гледна точка на климата, културата, достъпът до услуги и начина на живот. Изследването трябва да бъде репрезентативно и методологията на измерването да бъде последователна и с възможност да бъде декомпозирана. Взети заедно, тези изисквания са използвани за уточняване на индикаторите и състава на индекса на БНЩ. Той трябва да бъде чувствителен към политиката – да се променя във времето в отговор на правителствените действия; да отразява засилването или отслабването на социалната, културна или екологична среда. В определени сектори индикаторите следва да отразяват публичните приоритети. Индикаторите трябва да могат да отразяват промените във времето, както и да са в състояние да бъдат декомпозирани по региони и групи.

Индикатори и области, формиращи деветте компонента

Индексът на БНЩ се състои от девет компонента и 33 индикатора. Индексът на БНЩ използва два вида прагове: праг на удовлетвореност и праг на щастие. Прагът на удовлетвореност показва от какво се нуждае човек, за да бъде удовлетворен по всеки един от 33-те индикатора. Критичният праг на достатъчност, за да бъде човек определен като щастлив, отговаря на въпроса: „*В колко области и с какъв процент от индикаторите трябва да бъде удовлетворен човек, за да бъде наречен щастлив?*“

Психологическо благосъстояние

Психологическото благосъстояние дава истинската стойност и е желано състояние на битието. Diener (1997) категоризира индикаторите за психологическо благосъстояние според рефлексивните и афективни елементи, докато Sarkozy Report⁴ (Stiglitz, Sen and Fitoussi, 2009) набляга върху важноста от използването на разнообразни индикатори на благосъстоянието. Докладът твърди, че „*различните аспекти (когнитивни оценки за живота на индивида, щастие, удовлетворението, позитивните емоции като радост и гордост, и негативните емоции като болка и безпокойство) ... трябва да бъдат измервани самостоятелно, за да се стигне до по-пълно разбиране на живота на хората*“. Освен рефлексивните оценки за живота и хедоничните преживявания, трябва да се включи и допълнителен аспект, свързан с духовността.

Удовлетворение от живота

Този индикатор комбинира субективната оценка на индивидите от тяхното равнище на удовлетворение по отношение на здравето, професията, семейството, стандарта на живот и баланса между работа и личен живот.⁵ Респондентите биват питани доколко са удовлетворени или неудовлетворени в тези пет области и чрез петстепенна скала (1 = много неудовлетворен, 5 = много удовлетворен). Индикаторът за удов-

⁴ Stiglitz, J., Sen, A., Fitoussi, J. (2009). Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. Paris: Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress.

⁵ Diener, Ed. (2006). 'Understanding Scores on the Satisfaction with Life Scale'. In Diener, Ed, Emmons, Robert A., Larsen, Randy J. and Griffin, Sharon (Eds.), Satisfaction With Life Scale Public Domain.

летвореност от живота сумира отговорите между петте области. Резултатът може да варира от 5 (ниска удовлетвореност) до 25 (висока удовлетвореност). Прагът на резултата за достатъчност по отношение на удовлетвореността от живота е 19.

Емоционален баланс (позитивни и негативни емоции)

За създаването на този индикатор са избрани десет емоции. От позитивните емоции или емоциите, които не ни тревожат, са включени съчувствие, щедрост, прошка, удовлетворение и спокойствие; от негативните емоции са включени егоизъм, ревност, гняв, страх и безпокойство. От гледна точка на будизма негативните емоции могат по-точно да бъдат наречени обезпокояващи емоции, които замъгляват съзнанието и водят до формирането на лоши намерения. И за двата вида емоции от респондентите се очаква да оценят степента, до която са изпитали емоциите през последните няколко седмици, използвайки четиристепенна скала. Скалата включва следните степени: 1 – никога, 2 – рядко, 3 – понякога и 4 – често. Стойностите както на позитивния, така и негативния индикатор, са от 5 до 20 (от ниска до висока честота на проява на позитивните или негативните емоции). За позитивните емоции стойността на праговата точка е 15. Индикаторът на негативните емоции се състои от два суб-индекса. Включените емоции в единия суб-индекс са егоизъм и ревност; гняв, страх и безпокойство са включени в другия суб-индекс. Прагова точка от 5 (за две емоции максималният резултат е 8) и 7 (за три емоции максималният резултат е 12) е определена за двата суб-индекса на негативните емоции.

Духовност

Индикаторът на духовността се базира върху четири въпроса. Въпросите са свързани със самооценка на нивото на духовност на индивида, мисли за кармата, честота на молитвите и медитацията. Духовността е свързана с мястото, на което се поставя индивидът в областта на духовното. Относно кармата въпросите са за това доколко вземат предвид моралните последици от своите импулси и действия. Измерванията на социалната ангажираност са включени в индикаторите жизненост на общността и използване и баланс на времето. Тук индикаторите за религиозните дейности са ограничени до молитви и медитация като две отделни дейности, въпреки че те не се изключват взаимно. И за четирите индикатора скалата е четиристепенна – от „редовно“ до „изобщо не“, с изключение на нивата на духовност, които варират от „много духовен“ до „изобщо не“. Индикаторът сумира резултатите от трите въпроса. Стойностите им варират от 4 до 16, показвайки нарастваща степен на духовност. Прагът на достатъчност е на стойност 12, което предполага, че поне три от четирите индикатора трябва да са оценени с „редовно“ или „понякога“, за да може един индивид да бъде определен като щастлив.

Здраве

В традиционните лечителски практики, които са част от официалната здравна система на Бутан, здравето винаги е свързано както с физическото, така и с менталното здраве. Здравето е резултат на връзката и баланса между ума и тялото, между човека и околната среда. Обикновено се твърди, че индивидът е добре, само ако липсва болка на тялото или скръб в мислите. Социалните и материални условия за добро здраве, като чист въздух или вода, или поддържане на добри отношения в семейството или общността, са включени в други индикатори.

Самооценка на здравния статус

Има съмнения доколко точен индикатор е самооценката на здравния статус. Този индикатор се използва като заместващ измерител и като допълващ другите индикато-

ри за здраве (дни в добро здраве и болест), като му се дава едва една десета от общото тегло на индикатора за здраве. Скалата е петстепенна – от „отлично“ до „лошо“ здраве. За да бъде определен като здрав, човек трябва да е отговорил с „отлично“ или „много добро“.

Дни в добро здраве

Този индикатор отчита броя на „дни в добро здраве“ на респондентите през последния месец. Средният брой на дните в добро здраве за Бутан е 26 дни, а медианната величина е 30 дни. Праговата точка е 26 дни.

Продължителна инвалидност

Този индикатор изследва индивидуалната способност да бъдат извършвани функционални дейности от ежедневието, без никакви ограничения. Участниците трябва да отговорят дали са преживявали продължителни заболявания (над 6 месеца). Ако отговорът е „да“, те трябва да отговорят, използвайки петстепенна скала, дали болестта е ограничила ежедневието им дейности. Скалата варира от „никога“ до „през цялото време“. Праговата точка е такава, че индивидите, които са в недобро здраве, но са „рядко“ или „никога“ ограничени от извършване на ежедневието си дейности, се класифицират като достатъчно здрави. Обратно, индивидите, които са в недобро здраве, чиито ежедневни дейности са ограничени „понякога“, се класифицират като инвалиди.

Ментално здраве

Този индикатор се състои от 12 въпроса, които дават възможност да се установи депресивно състояние или тревожност, както и нивата на увереност и концентрация. Той се изчислява и интерпретира чрез използването на скала със стойности от 0 до 36. Всеки въпрос се оценява по четиристепенна скала, като има два типа скали в зависимост от структурата на твърдението. Някои въпроси варират от „изобщо не“ до „много повече от обикновено“, а други от „повече от обикновено“ до „много по-малко от обикновено“. Праговата точка е свързана с нормално състояние (15).

Образование

БНЩ показва важността на холистичния образователен подход, който дава на гражданите на Бутан здрава основа в традиционните познания, общите ценности и умения. В допълнение към изучаването на четене, писане, математика, наука и технологии, учениците и студентите са насърчавани да развиват креативно учене и изразяване. Холистичното образование излиза извън рамките на конвенционалното формално образование, за да отрази и отговори по-пряко на задачата за създаване на добри човешки същества. За Бутан е важно индикаторът на образованието да включва създаването и предаването на ценностите.

Грамотност

Твърди се, че човек е грамотен, ако той е в състояние да чете и пише на даден език. Образованието става общодостъпно от 1970 г. Възрастното поколение, което не е посещавало училище, има ниски равнища на грамотност.

Образователна квалификация

Образователната система на Бутан се състои от два основни компонента: формално образование и не-светски институции като манастирски училища, както и неформално образование. Този индикатор на образованието включва формално образование, обучение в манастири и неформално образование. Прагът за образованието е такъв, че човек има недостатъчно образование, ако не е прекарал шест години в образователна институция, независимо дали е правителствена, неформална или манастир.

Знания

Този индикатор се опитва да обхване знания, получени както вътре, така и извън формалните институции. Пет са включените променливи: знания за местни легенди и фолклор, знания за местни фестивали, знания на традиционни песни, знания относно предаването на ХИВ и СПИН, както и знания за конституцията. Първите три вида познание се отнасят за различни форми на местни традиции, особено устни и основани на опита. Отговорите на всеки въпрос са част от петстепенна скала, която варира от „много добри знания“ до „много лоши знания“. Отговорите се агрегират и се стига до максимална стойност 25, което означава „много добро“ познаване на всички области, докато минималната стойност 5 означава „много лошо“ познаване. Прагът е със стойност 19, което означава, че хората трябва да имат средно „добро“ познание и в петте области.

Ценности

Този индикатор иска от респондентите да отговорят дали смятат пет разрушителни действия за оправдани: убийство, кражба, лъжа, нарушаване на хармонията във взаимоотношенията и сексуални злоупотреби. В общество, повлияно от добри ценности, т.е. будизъм, от индивидите се очаква да успяват да се справят с петте разрушителни действия. Моралните последици от добродетелите и пороците обикновено се разкриват чрез речта, тялото и ума, а в случай на дезинформация, се наблюдава върху речта. Скалата на променливите е тристепенна, варираща от „винаги е оправдано“ до „никога не е оправдано“, както и опцията „не знам“. Ценностите формират композитен индикатор по определен начин – за убийство, кражба и сексуална злоупотреба стойността от 1 показва, че човекът смята, че „никога не е оправдано“, докато за нарушаване на хармонията във взаимоотношенията и лъжата отговорите „никога не е оправдано“ или „понякога е оправдано“ се оценяват с 1. Композитният индикатор има стойности от 0 до 5. Прагът е на стойност 4, което означава, че човек може да смята поне една от ценностите за оправдана.

Култура

Характерната култура на Бутан подпомага суверенитета на страната и дава идентичност на хората. Запазването и популяризирането на културата е определено като най-висок приоритет за правителството и хората. На културата се гледа не само като на ресурс за изграждане на идентичност, но също и за предпазване на Бутан от някои от негативните влияния на модернизацията, както и за духовно обогатяване. Разнообразието на културата намира израз в езика, традиционното изкуство и занаяти, фестивалите, събитията, церемониите, театъра, музиката, облеклото и етикета, и най-вече в духовните ценности, които хората споделят. За да бъде оценена силата на различните аспекти на културата, са предложени четири индикатора: език, занаятчийски умения, участие в културния и социалния живот.

Език

Индикаторът на езика измерва самооценката на нивото на говорене на майчиния език посредством четиристепенна скала. Нужно е да се уточни, че майчин език означава роден език, който е диалект. Има над дузина диалекти. Само в западната част на страната майчиният език съвпада с националния език. Оценяването варира от „много добро“ до „изобщо не“. Тъй като всеки един говори добре своя майчин език, то праговата точка е висока. По тази причина като праг се приема „много добре“.

Занаятчийски умения

Този индикатор оценява интереса и познанията на хората в 13 изкуства и занаяти, като измерва броя на уменията, притежавани от респондентите. Тези умения и за-

няти са в основата на историческата материална култура на Бутан. Тринайсетте изкуства и занаяти включват: 1) тъкачество; 2) бродерия; 3) рисуване; 4) килимарство; 5) дърворезба; 6) скулптура; 7) леене; 8) ковачество; 9) обработване на бамбук; 10) златарство и обработка на сребро; 11) каменоделство; 12) кожарство и 13) производство на хартия. За да бъде създаден индикаторът, хората е трябвало да отговорят кои от изброените изкуства и занаяти владеят. Праговата точка за праг на достатъчност е 1, което предполага, че човек трябва да владее поне едно умение, за да бъде идентифициран като постигнал праг на достатъчност.

Участие в социалния и културния живот

За да бъде оценено участието на хората в социални и културни дейности, се записва средният брой дни през последните 12 месеца за всеки респондент. Дните се групират посредством петстепенна скала, варираща от „николко“, през „1 до 5 дни“, до „над 20 дни“. Медианата е 1 до 5 дни. Около 15% над 13 дни участие в социални и културни събития през изминалата година и 1% отговори „не знам“ (тези респонденти се премахват). Праговата точка е от 6 до 12 дни годишно.

Пътят на хармонията

Пътят на хармонията е очаквано поведение (на потребление, обличане и движение) най-вече при официални случаи и на официални места. Те произтичат от установени практики и обичаи от живота на общностите в манастирите. Някои от елементите на пътя на хармонията се практикуват от жителите на Бутан при общуване на официални места. Малка част от тях се преподават за няколко дни в образователните институции. Респондентите трябва да степенуват важността им в тристепенна скала – от много важни до никак не важни. В допълнение, респондентите трябва да отговорят дали са настъпили промени в практикуването на дадена форма на етикет през годините. За измерване на пътя на хармонията са разработени два индикатора: усещане за значимост на пътя и усещане за промяна в практиките през последните няколко години. Отговорите на въпросите са дадени в тристепенна скала: усещането за важност варира от „не важни“ до „много важни“, а усещането за промяна от „намаляват“ до „засилват се“. И в двата случая има отговор „не знам“, който се класифицира като непостигнат праг на достатъчност, тъй като се смята, че е от огромно значение хората да имат познания по етикет. Праговата точка е поставена на „важен“ за усещането за значимост и на „засилва се“ на усещането за промяна. И двата индикатора трябва да бъдат изпълнени за даден индивид, за да бъде идентифициран той като постигнал праг на достатъчност.

Използване и баланс на времето

Балансът между платен труд, незаплатен труд и почивка е важен за добруването на човека. Също така гъвкавото работно време е важно за благосъстоянието на отделните работници, техните семейства и общността. От началото на 70-те години на XX век нараства загрижеността за това как незаплатеният труд както в домакинството, така и в общността остава незабележим и извън системата на националните сметки. Затова започват опити за включването на тези дейности, които са в основата на благосъстоянието. При изследването на БНЩ се прилага прост дневник на използване на времето. Информацията за това как хората използват времето си се събира посредством въпроси към респондентите, които ги карат да си припомнят действията си от предишния ден. Изследваните респонденти записват извършваните от тях дейности от момента на събуждането си до лягането за сън в деня преди интервюто. За всяка дейност посочват и времетраенето ѝ. След това дейностите се групират в 60

различни категории като работа, почивка, сън, грижа за себе си, лично време и т.н. Данните за използването на времето могат да дадат разнообразна важна информация, която да разкрие начина на живот и работа на хората. Може също така да бъде установено разминаването между БВП и невключените в БВП дейности, които отразяват разликата между пазарния сектор и сектора на домакинствата. Подобни данни помагат за създаването на по-пълнен показател за производството на стоки и услуги от този, който измерва системата на националните сметки. Данните за използване на времето в рамките на 24 часа от живота на хората в Бутан могат да бъдат разделени на под-категории. Разпределението включва следното дезагрегиране: 20 района, 7 доходни групи, 11 възрастови групи, 60 дейности и пол. Индексът на БНЩ включва само две широкообхватни агрегирани използвания на времето: работа и сън. Определението за работни часове в БНЩ не съответства напълно на определенията, използвани на други места и показва необикновено дълга продължителност на работното време в Бутан. Някои дейности, които обикновено не се дефинират като работа другаде, тук са включени като част от работата.

Работни часове

Определението за работа, използвано в концепцията за БНЩ, включва дори незаплатения труд като грижи за децата, доброволчески дейности в полза на общността, оказване на помощ на хората и др. При този индикатор следните категории се смятат за работа: растениевъдство и работа в градината; бизнес, търговия и услуги; грижи за децата и болни членове на домакинството, строителни и ремонтни работи; занаятчийски дейности; горско стопанство и градинарски дейности; поддържане на дома; дейности по отглеждането на животни; преработка на храна и напитки; добивни дейности. Осем часа е установеното със закон време за работа, което се прилага в официалния (формалния) сектор – това е стандартният работен ден в Бутан. Тъй като главната цел на този индикатор е да оцени колко хора работят извънредно, то тези, които работят повече от осем часа, биват определяни като лишени от време.

Часове за сън

Сънят определено е благотворен за здравето на човека и влияе върху почти всяка област от ежедневието. Като цяло повечето здрави възрастни хора имат нужда от седем до осем часа сън на денонощие, за да се чувстват добре. Но изискванията към съня могат да варират значително и някои хора, като монахини и монаси, биха предпочели да отделят повече време за медитация и други духовни практики вместо сън. Наистина, изследванията потвърждават, че те спят сравнително по-малко. Осем часа е общоприетото време за сън на здравия човек. Както средната, така и медианната стойност е около осем часа сън на респондент.

Добро управление

Измерителите, разработени за да определят ефективността и ефикасността на управлението, са четири. Те включват фундаментални права, вяра в институциите, работа на правителствените институции и участие в политиката. Тези индикатори могат да бъдат приспособени за провеждане на бъдещи изследвания. Индикаторите на управлението са доста иновативни в комбинирането на политическите дейности с достъп до правителствени услуги. На тях се гледа като на част от правителството и част от публичните услуги, които правителството трябва да предоставя. Включват се фундаменталните права като правото да се гласува, свободата на словото, участие в политическа партия, липса на дискриминация и индикатор за възприемане на работата на правителството.

Участие в политиката

Измерителят на участието в политиката се базира на два компонента: възможност за гласуване в следващите избори и честота на посещаване на срещите на общността. Респондентите биват питани дали биха гласували на следващите общи избори и категориите отговори са просто „да“ и „не“ или „не знам“. Респондентът трябва да отговори с „да“ по отношение на гласуването и да е присъствал поне на една среща годишно, за да бъде класифициран като постигнал праг за достатъчност относно участие в политиката. Около 92% са изразили намерение да гласуват на следващите общи избори, 4,7% отказват, а 2% не знаят. За гласуването праговата точка е ясна, тъй като е общоприето, че постигането на истински демократичен процес изисква активното участие на гражданите чрез упражняване на правото им на глас. Що се отнася до присъствието на срещи на общността, прагът е един път годишно.

Политическа свобода

Тези индикатори имат за цел да оценят усещането на хората относно състоянието на човешките права в страната. Седемте въпроса, свързани с политическата свобода питат хората относно: свобода на словото и изразяване на мнение, право да гласуват, право да се присъединяват към политическа партия по техен избор, право да формират асоциации или да бъдат част от такива, право на равнопоставен достъп и възможност за включване в публични услуги, право на еднакво заплащане за един и същи труд и свобода от дискриминация, основана на раса, пол и др. Възможностите за отговор включват „да“, „не“ и „не знам“. Прагът относно правата е определен с отговор „да“. Така даден човек е постигнал праг на достатъчност по този индикатор, ако упражнява и седемте си права.

Предоставяне на услуги

Този индикатор се състои от четири индикатора: разстояние от най-близкия здравен център, обезвреждане на отпадъци и изхвърляне на боклука, достъп до електричество и вода. Целта е да се оцени достъпа до тези базисни услуги, които в Бутан се осигуряват от правителството. При здравните услуги хората, които живеят на по-малко от час пеша до най-близкия здравен център, са хора с постигнат праг на достатъчност достъп. В градовете достъпът е осигурен, но населеността може да доведе до чакане. Ако домакинствата изхвърлят боклука чрез компостиране, изгаряне или събиране на отпадъците от страна на общината, то те не са лишени от добри условия на живот. От друга страна, ако отговорът е „изхвърляне в гората/на открито/в реки и извори“, то те са лишени от добри условия на живот. Тъй като достъпът до електричество е една от главните цели на Бутан, респондентите, които отговарят с „да“ на въпроса дали жилищата им имат достъп до електричество се смятат за нелишени от добри условия на живот. Индикаторът за подобрен достъп до вода включва информация за достъпа до безопасна питейна вода посредством въпроси, свързани с усещането за качеството на питейната вода. Подобрената инфраструктура би включвала тръбопровод за питейна вода вътре в жилището, извън жилището, обществен достъп до питейна вода или защитен кладенец. Прагът за усещането относно качеството на водата е отговорът да бъде „добро“ или „много добро“. И двете условия трябва да са изпълнени, за да бъде постигнат праг на достатъчност по отношение на водата. Като цяло, човек е класифициран като постигнал праг на достатъчност при предоставянето на услуги, ако е постигнал праговете на достатъчност за всеки от четирите елемента.

Представяне на правителството

Този индикатор се отнася до субективната оценка на хората на ефикасността на правителството в различни области. За да се тества усещането на хората относно ця-

лостното предоставяне на услуги в страната, респондентите трябва да оценят работата на правителството през последните 12 месеца по седем основни цели на доброто управление: заетост, равнопоставеност, образование, здраве, антикорупционни мерки, околна среда и култура. Отговорите на тези въпроси помагат на респондентите да степенуват услугите по петстепенна скала от „много добро“ до „много лошо“. Стойността на индикатора е от 7 до 35. За праг е приета стойност 28, което означава, че усещането на човека е, че публичните услуги са „много добри“ или „добри“ в поне пет от седемте цели.

Жизненост на общността

Концепцията за БНЩ включва социалния капитал на страната, който се поддържа чрез сътрудничество във взаимоотношенията и социалните мрежи в общността. Жизнената общност може да бъде описана като група от хора, които се подкрепят и си взаимодействат положително един с друг. Концепцията отразява ценностите на БНЩ и моралните вярвания на бутанците. От гледна точка на БНЩ в общността трябва да има силни връзки между членовете и вътре в семействата, трябва да се поддържат социално конструктивни ценности, трябва да се извършва доброволческа дейност, да се даряват време и/или пари, да няма насилие и престъпност. От жизнено значение е доброволчеството и дарителската дейност на време и пари да бъде призната като фундаментална част от развитието на всяка общност. Ценностите трябва да играят роля на инструменти, чрез които да бъдат провеждани дейности за позитивна промяна в общностите. Индикаторите в тази област включват четири аспекта на общността: 1) социална подкрепа, която отразява приноса на гражданите; 2) взаимоотношенията в общността, свързани със социална обвързаност и чувство на общност; 3) отношенията в семейството и 4) усещането за сигурност.

Социална подкрепа

Тези индикатори оценяват нивото на социална подкрепа в общността и тенденциите ѝ във времето. Те отразяват отдаването на време и пари (и други стоки преди години) – доброволческа и дарителска дейност – все традиционни практики в бутанското общество. За да бъде измерено равнището на доброволчество, респондентите трябва да отговорят колко дни са били доброволци и количеството на даренията. Дарението се изразява в общото количество финансови ресурси, дарени през последните 12 месеца, а доброволчеството се измерва с дарените дни през последните 12 месеца. За даренията отделяне на 10% от дохода на домакинството се смята за достатъчно, докато за доброволчеството това са три дни в годината. Тези прагове са изведени от нормативни критерии. Като цяло, ако даден човек дари 20% от своя доход, дори и да не е бил доброволец, се смята за достатъчно; ако бъде доброволец за повече от 6 дни, но не дари 10% от дохода си, също се смята за достатъчно.

Взаимоотношения в общността

Двата компонента на този индикатор са „чувство за принадлежност“, който варира от „много силно“ до „слабо“ и „доверие в съседите“, който варира от „вярвам на повечето от тях“ до „не вярвам на никого от тях“. И двата индикатора включват опция „не знам“. 71% от хората имат силно чувство на принадлежност, 46% вярват на повечето от съседите си, а 85% вярват на някои от съседите си. Индикаторът за доверие може да разкрие надеждността на съседите. Прагът тук се базира на нормативни изследвания относно устойчивостта и поддържането на чувството за общност. Прагът за усещането за принадлежност е поставен на „много силно“, а за нивото на

доверие на „някои от тях“ и „повечето от тях“. За да бъде изпълнено условието, и двете условия трябва да бъдат удовлетворени.

Семейство

За този индикатор се използват шест въпроса и тристепенна скала с отговори: „съгласен съм“, „неутрален съм“ и „не съм съгласен“. Те се събират, за да се формира индикатор с максимална стойност 18 (силни взаимовръзки в семейството) и минимална стойност 6 (слаби взаимовръзки в семейството). Прагът е 16 и се прилага, за да позволи „неутрални“ отговори на всеки две твърдения.

Жертва на престъпления

За да се оцени сигурността в общността, респондентите биват питани дали са били жертва на престъпление през последните 12 месеца. Индикаторът за престъпността има двустепенна скала с отговори „да“ и „не“. Прагът е на „не“.

Екологично разнообразие и устойчивост

Бутан винаги е признавал централната роля, която околната среда има за човешкото развитие. Съгласно конституцията на Бутан всеки жител на страната трябва „да допринася за опазването на естествената среда, запазване на биоразнообразието на Бутан и предотвратяване на всички форми на влошаване на околната среда като шум, зрително и физическо замърсяване“. Индикаторите за околна среда са три и са субективни, свързани с усещането относно промяната в околната среда, урбанизационни проблеми и отговорности, и един по-обективен въпрос, свързан с щетите, които дивите животни нанасят на посевите. Като други субективни индикатори, интерпретацията на тези е свързана с разнообразни и променливи референтни рамки, затова тежестта им е малка – по 10% всеки.

Замърсяване

За да бъде оценена информираността относно замърсяването на околната среда, са разработени въпроси, които да тестват доколко интензивно и силно е усещането на тези проблеми. С респондентите се споделят седем въпроса, свързани с околната среда, като скалата е четиристепенна – от „много загрижен“ до „незагрижен“. Не се изчислява една стойност, а се приема условен праг за в зависимост от това дали индивидът изявява „голяма загриженост“ или „известна загриженост“ по поне пет от седемте въпроса. За референтна рамка се вземат предишните 12 месеца; както и при други субективни индикатори, могат да бъдат допуснати грешки в референтната рамка, така че не е особено практично да се дава голяма тежест на данните, свързани с усещания, като се приема висок праг.

Екологична отговорност

Индикаторът се опитва да измери усещането за лична отговорност към околната среда. От изключително голямо значение е да бъде засилено отношението, което ще стимулира хората да станат по-отговорни към околната среда, да променят схващанията си относно екологията. Отговорите са в четиристепенна скала, вариращи от „много отговорен“ до „изобщо не съм отговорен“.

Дива природа

Индикаторът за дивата природа включва информация за щетите на посевите. Загрижеността за тези щети в Бутан нараства, тъй като дивите животни могат да се окажат катастрофални от икономическа гледна точка за фермерите; те нарушават режима на сън и могат да доведат до напрежение и несигурност. Използва се проста самооценка като заместител на количествено измерване. Двата въпроса са свързани с наличието или отсъствието на щети и сериозността на щетите, за да бъде определено

влиянieto на дивите животни върху селското стопанство. Първият въпрос е за това дали респондентите смятат това за пречка за селското стопанство. Скалата на отговорите е четиристепенна, варираща от „много голяма пречка“ до „не е пречка“. Прагът е поставен на „малка пречка“. Вторият индикатор се отнася до сериозността на щетата, т.е. загубата на реколта. Респондентите трябва да отговорят приблизително колко е загубата на реколтата, ако тя е била унищожена от диви животни. Отговорите варират от „много“ до „изобщо не е“. Референтната рамка и за двата индикатора са последните 12 месеца. Прагът е определен така, че респондентите биват отхвърляни, ако отговорят с „известни пречки“ или „големи пречки“, а загубата на реколтата е определена като „голяма“ или „известна“. Липсата на количествени измерения или проценти на фактическата загуба на реколта може да доведе до грешки, затова трябва да бъдат изпълнени и двете условия. Индикаторът на дивата природа е специфичен за селските региони, тъй като се отнася до фермерите. Индикаторите, специфични за селските региони се уравниават с индикаторите, специфични за градските райони, които се прилагат единствено за живеещите в градовете.

Проблеми на урбанизацията

Бутан преживява бърза урбанизация в резултат на нарастването на градското население. Този факт има както положително (подобряване на достъпа до енергия, здравеопазване, инфраструктура), така и негативно (задръствания, недостатъчно зелени площи, замърсена атмосфера) влияние за благосъстоянието на хората и затова тези противоречиви ефекти върху благосъстоянието са включени в индекса на БНЩ. Респондентите трябва да споделят своите притеснения относно четири въпроса, свързани с урбанизацията: транспортни задръствания, недостатъчно зелени площи, липса на пешеходни улици и разрастването на градовете. Прагът е поставен така, че посочването на който и да е от проблемите да доведе до постигане на праг на достатъчност. Около 84,4% постигат праг на достатъчност; това е отчасти така, защото хората, които живеят в селските области автоматично се класифицират като постигнали праг на достатъчност, за да се уравниви индикаторът за вредите от дивата природа, посочен по-горе. Този индикатор е като заместител на устойчивото градско развитие, което е една от главните цели на правителството.

Жизнен стандарт

Индикаторът за жизнения стандарт се отнася до материалното благосъстояние на хората в Бутан. Той показва доколко са удовлетворени базисните материални нужди за комфортен живот. През годините материалният стандарт на живот нараства стабилно в резултат на напредъка в развитието. Има много индикатори, които се използват за оценка на стандарта на живот. На равнище индивидуален анализ действителното потребление на стоки и услуги е смятано за най-точен измерител. Нивата на доходи и разходи често биват използвани в случаите, когато е трудно да се измери потреблението в детайли. Тук се използват три индикатора за оценка на стандарта на живот на хората: доход на човек от домакинството, активи и жилищни условия. Активите включват добитък, земя и уреди, докато жилищните условия се отнасят до размер на стаите, вид на покривите и санитарни условия. Има достатъчно допълнителни измерители за установяване на дохода на домакинството.

Доход на домакинството

Доходът на домакинството включва доход, спечелен от индивидите в домакинството от различни източници във или извън страната. Доходът на домакинството е коригиран с получени заплащания в натура. Използват се два типа прагови точки, или

фиксиран праг като линия на бедността, или относителен праг като среден или медианен доход. Линията на бедност за Бутан е 1 096,94 бутански нгултрума на човек на месец.⁶ Средната стойност на човек от домакинството се получава като се раздели доходът на домакинството на размера на членовете на домакинството. За изчисляване на индекса на БНЩ не се използва линията на бедността като критичен праг, тъй като постигането на праг на достатъчност е свързано с по-високи равнища на дохода. Стандартът на живот се свързва с по-добри условия на благосъстояние и по-високи доходи. Едната опция би била да се използва относителен праг на дохода за праг на достатъчност. Затова праг от 60% от мендианния или 50% от средния доход често биват използвани за определяне на бедността. За индикатора на БНЩ е избран абсолютен праг на достатъчност, тъй като БНЩ насърчава хората да постигат щастие посредством своите постижения, а не окуражава относителния подход, при който човек се чувства удовлетворен само ако има относително по-висок доход (или други постижения) в сравнение с останалите. По този начин прагът се изчислява от данните за БНЩ, коригирани с линията на бедност чрез умножаване на националната линия на бедност по 1,5.

Активи

Индикаторът за активи се използва като индикатор за жизнен стандарт в много изследвания.⁷ Индикаторът използва данни за избрани активи на домакинствата, като дълготрайни стоки за ежедневна употреба, за да опише благосъстоянието на домакинствата. Концепцията е базирана на факта, че измерителите на дохода или разходите са непълни измерители на материалното благосъстояние на домакинствата, особено в развиващите се страни, където тези данни не са точни. Изследванията показват, че индикаторът за активите е добър и дава верни резултати. Още повече, че данните за активите се оказват по-надеждни и лесни за събиране. Нужно е да се отбележи, че данните са взети от списък със стоки, които се използват за различни неща от членовете на домакинството, а качеството на притежаваните стоки не е включено. Обикновено индикаторите за активите характеризират уреди като мобилни телефони, радио и телевизионни приемници, велосипеди; поради социално-културния контекст, добитъкът и собствеността върху земята също са включени в активите. Добитъкът се разглежда като неотменна част от селското стопанство и селските райони на Бутан. По-голямата част от фермерството е за самоиздръжка, а трудният терен пречи на използването на модерно оборудване. Затова работата трябва да бъде извършвана от животни и хора. Още повече, че животните осигуряват домакинствата с транспорт, торове и храна, както и заетост. Затова те са важен актив, особено за бедните домакинства. Същото важи и за притежаването на земя, което е от особена важност за икономиката в селските райони. За някои от фокусните групи респонденти, приличен стандарт на живот винаги включва притежаването на добитък и земя. Индикаторът за активите се състои от три главни компонента: 1) уреди (мобилен телефон, стационарен телефон, персонален компютър, хладилник, цветен телевизор и перална машина); 2) притежание на добитък и 3) притежание на земя. Прагът се прилага на две равни-

⁶ Границата на бедността измерва абсолютната бедност, мярката за която е разработена от Националното статистическо бюро на Бутан през 2007 г. (въз основа на хранителни и нехранителни нужди).

⁷ Индексът на активите, разработен от Filmer and Pritchett (1999), се използва в изследванията на демографията и здравето.

ща: за всеки от трите индикатора, както и общ праг за оценяване на прага на достатъчност на индикатора.

Качество на жилищата

Ползите от доброто качество на жилищата могат да бъдат разглеждани както от гледна точка на индивидите, така и от гледна точка на общността. На индивидуално ниво личното пространство е фундаментално за удовлетворяване на биологичните, психологически и социални нужди, тъй като това е мястото, където повечето хора прекарват значителна част от ежедневието си.⁸ Изследванията показват изключително важното влияние на нискокачественото, пренаселено и временно жилище върху физическото и менталното здраве. От гледна точка на общността, аспекти като борба със социалното изключване и дискриминацията, засилване на социалните връзки, не могат да бъдат постигнати без наличието на подходящо жизнено пространство и добър стандарт на настаняване.⁹ Пренаселените жилища могат да доведат до разпадане на семействата, отслабване на връзките в общността и да доведат до повишаване на редица социални злини. Следователно недостатъчно добрите условия за живот могат да представляват заплаха не само за благосъстоянието на индивидите, но и за общността като цяло. Качеството на жилищата се състои от три индикатора: тип на покрива, тип на тоалетната и размер на стаите. Прагът е свързан с това дали покривът е от желязо, бетон или камък; тоалетна със септична яма и двама души в стая, като и трите условия трябва да са изпълнени. Така индивидът е постигнал праг на достатъчност по отношение на жилищното настаняване, ако живее в жилище, което има добра структура на покрива, тоалетна със септична яма и непренаселени стаи. На практика покривът с по-високо качество може да има по-голяма тежест от санитарните условия що се отнася до качество на жилището.

Претегляне

Деветте компонента на БНЦ са с еднакво тегло. Причината за това е, че са еднакво важни и нито един не може да бъде посочен като по-важен от другите, но всеки може да бъде от особена значимост за някои хора или институции в определен момент. 33-те индикатора също са с еднакво тегло, но субективните и самооценяващите индикатори са с по-малко тегло, а по-обективните и по-надеждните индикатори са с по-голямо тегло (в случаите, когато в съответната област са включени както субективни, така и обективни индикатори). Теглата на индикаторите са равни за три измерителя: психологическо благосъстояние, използване и баланс на времето и жизнен стандарт.

В три области – здраве, добро управление и екологично разнообразие – субективните индикатори получават едва 10% от теглото, а останалите индикатори от областта са с еднакво тегло. Петте индикатора, които получават 10% от теглото всеки, поради факта, че са субективни, са: в областта здраве – самооценката на здравния статус; в областта на управлението – резултати от управлението и фундаментални права; в областта на екологичното разнообразие и устойчивост – отговорност към околната среда и отношение към екологичните проблеми. В последните три области: образование, култура и общност, самооценяващите индикатори са с тегло от 20% всеки, а останалите индикатори са с тегло 30%. За образованието двата индикатора,

⁸ Според много изследвания доброто жилище е един от основните приоритети в йерархията на човешките нужди (Burns and Grebler 1986; Kiel and Mieszkowski 1990).

⁹ Изследването на СЗО показва значението на качеството на жилището върху благосъстоянието (World Health Organization 2010).

базиран на самооценка, са знанието и ценностите. За културното разнообразие и устойчивост двата базисни на самооценка индикатора са владенето на роден език и на официалния език. За жизненост на общността двата индикатора, базирани на самооценка, са взаимоотношения в общността и взаимоотношения в семейството.

Област	Индикатор	Тегло
<i>Психологическо благосъстояние</i>	Удовлетворение от живота	33%
	Положителни емоции	17%
	Отрицателни емоции	17%
	Духовност	33%
<i>Здраве</i>	Самооценка на здравето	10%
	Дни в добро здраве	30%
	Инвалидност	30%
	Ментално здраве	30%
<i>Образование</i>	Грамотност	30%
	Училищно образование	30%
	Знания	20%
	Ценности	20%
<i>Културно разнообразие и устойчивост</i>	Тринайсет изкуства и занаяти	30%
	Участие в културни събития	30%
	Владеене на родния език	20%
	Етикет	20%
<i>Използване и баланс на времето</i>	Работа	50%
	Сън	50%
<i>Добро управление</i>	Участие в политическия живот	40%
	Услуги	40%
	Работа на правителството	10%
	Основни права	10%
<i>Жизненост на общността</i>	Дарения (на време и пари)	30%
	Сигурност	30%
	Взаимоотношения в общността	20%
	Семейство	20%
<i>Екологично разнообразие и устойчивост</i>	Щети от диви животни	40%
	Урбанизационни въпроси	40%
	Отговорност към околната среда	10%
	Екологични проблеми	10%
<i>Жизнен стандарт</i>	Доход на човек от населението	33%
	Активи	33%
	Жилища	33%

Таблица 2. Относителни тегла на 33-те индикатора

Претеглянето на индикаторите има за цел както да запази точността, така и да предпази бъдещите БНЩ индекси от промени в референтната рамка или промени в желанията на хората, които биха могли да се отразят върху субективните или самооценяващите индикатори. За много от индикаторите може да се твърди, че са базирани на самооценка.

Прагове на достатъчност

Индексът на БНЩ използва два вида прагове или граници: прагове на достатъчност и един праг на щастие. Праговете на достатъчност показват от колко се нуждае човек, за да покрие условията на 33-те клъстърни индикатора. Отговаря на въпроса колко е достатъчно, за да бъдеш щастлив. Всеки от 33-те клъстърни индикатора има праг на достатъчност и за всеки човек от изследването се определя дали отговаря на условието или не за всеки индикатор. Как се определят тези прагове на достатъчност? Кой решава?

Начините за измерване са различни, като например възприетите международни стандарти за часове работа или пренаселеност на жилището. За други се използват национални стандарти като този за достатъчния доход, равностоен на линията на бедността в Бутан, умножена по 1,5. За някои индикатори липсват стандартни измерители и прагове. Затова се разчита на нормативни преценки. Причината за това е иновативността на БНЩ и липсата на международни и национални стандарти за измерване на тези индикатори. В този случай праговете са базирани на нормативни преценки, разглеждани и дискутирани на консултативни сесии. Най-важните и решаващи заключения се вземат на специални срещи. Центърът за изследвания на Бутан поддържа консултативни отношения с различни институции и правителствени лица, дискусии с фокус групи от общностите в различните селски райони, търси техния принос, уточнява с тях праговете на индексите на БНЩ в процеса на изчисляване на окончателния индекс на БНЩ. Мненията на всички се оказват много полезни, но също така насочват вниманието към факта, че нито един праг не може да важи за всеки жител на Бутан. Затова е много важно да има и втора граница на прага за достатъчност, която да позволява повече вариации между хората, базирани на техните лични характеристики и очаквания, както и върху тяхното материално, общностно и климатично положение. Няма как всички индикатори и техните прагове да имат еднаква значимост и да се отнасят до всички в Бутан – а и не е нужно. Вторият праг позволява разнообразие.

Населението се разделя на четири подгрупи чрез използването на три прага, които се отнасят до хората, постигнали 50%, 66%, 77% достатъчност на претегления индикатор. Това помага да се определят нещастните, малко щастливите, много щастливите и изключително щастливите хора. Всяка от тези групи може да бъде анализирана поотделно. За всеки човек се прави личен профил на база на всичките 33 клъстърни индикатора и тези профили осигуряват огромна база за анализ на четирите различни групи – индикаторите и измерителите, за които не е постигната достатъчност, както и как те се променят по пол, регион, възраст и професия.

За изчисляването на индекса на БНЩ се избира прагова стойност на всеки индикатор. Избрана е средната прагова стойност от 66%. Така групата на все още нещастливите хора включва както тези, които са нещастни, така и тези, които са малко щастливи. Анализът как да се повиши БНЩ е фокусиран върху повишаване на достатъчността на тези групи. Средният праг е прагът на щастие. Включва деветте области и 33-те клъстърни индикатора. Въпросът, на който се търси отговор, е: *„Колко области и с какъв процент на индикатора човек постига достатъчност, за да бъде определен като щастлив?“* Тук е важно да се разбере, че този подход е експериментален. Щастие е дълбоко лично преживяване и всеки опит да бъде измерено би бил неточен. Индексът има за цел да постави за разглеждане, дискусия и дебат този въпрос пред хората на Бутан, както и да улови тяхното разбиране за начина, по който нещата могат да се променят и подобрят.

Установяването на прага за щастие се базира на три критерия. *Първият критерий* е разнообразие, тъй като далеч не всички индикатори могат да бъдат универсално прилагани. Може да не е нужно да бъде постигната достатъчност за всички индикатори, за да се определи човек като щастлив, т.е. човек, който е много възрастен може да не се нуждае от достатъчност в индикатора за образование, за да бъде щастлив. Може да има други членове на семейството, които могат да им четат или да им обясняват нещата, за които се изисква формално образование, а тяхната мъдрост и умения да допринасят за щастието им. Някои хора, като атеистите например, може да не участват в рецитиране на молитви или медитация.

Вторият критерий е свързан с измерване на грешката. Отговорите може и да не са достатъчно точни относно ценностите на хората в различните култури – например, много хора може да се колебаят да отговорят какви точно са вярванията и практиките им поради страх да не изглеждат горди или самоизтъкващи се. Поради трудностите, които причиняват подобни различия, не се изисква постигане на достатъчност във всяка област (както и при мерките, свързани с бедността).

Третият критерий е свобода на избора. Много хора са напълно щастливи и без да постигнат достатъчност за всеки отделен индикатор. Може да не са здрави, но да се чувстват преуспели, осъществени и богати с начина на живот, който водят. Може да са неграмотни или да изпитват материални проблеми, но това да не се оказва решаващо за щастието им. Затова, за да се позволи известна свобода на избора, прагът за постигане на достатъчност, за да бъде даден човек определен за щастлив, е 66%.

Методология

Индикаторът на БНЦ е конструиран чрез използването на метода на Alkire-Foster¹⁰ за измерване на многомерни концепции като бедността, благосъстоянието и неравенството. Това е метод, който идентифицира дадена група – в този случай хората, които още не са щастливи (срещу тези, които са щастливи) като се взема предвид „достатъчността“, която са постигнали. Това е гъвкав метод, който е напълно подходящ за използване в Бутан (отговаря на нуждите и ситуацията в Бутан). Това включва идентифициране на четирите подгрупи от населението в зависимост от процента на претеглените индикатори, в които те постигат достатъчност.

Индикаторът на БНЦ (както и другите Alkire-Foster индикатори) се състои от две мерки:

Числено съотношение: процент на хората, които са щастливи.

Широчина: процент от областта, в която хората, които все още не са щастливи, отговарят на прага за достатъчност (това е подобно на „интензивност“ в мярката за измерване на бедността по метода на Alkire-Foster).

За конструиране на индекса на БНЦ се използва следната методология от шест стъпки:

1. Избор на индикатори.
2. Прилагане на прага на достатъчност (колко е достатъчно)?
3. Претегляне на теглото на всеки индикатор.
4. Прилагане на прага на достатъчност за постигане на щастие.

¹⁰ Alkire, Sabina, and Foster, James. (2011a). 'Counting and Multidimensional Poverty Measurement'. Journal of Public Economics, 95(7-8), 476-487.

Alkire, Sabina, and Foster, James. (2011b). 'Understandings and Misunderstandings of Multidimensional Poverty Measurement'. Journal of Economic Inequality, 9(2), 289-314.

5. Идентифициране на две групи:

а) щастливи хора (изключително и много щастливи);

б) все още нещастливи хора (нешастни и малко щастливи) – приоритет на политиката.

6. Идентифициране измежду все още нещастливите хора на процента от областта, в която не е постигната достатъчност, както и какъв е процентът, в който е постигната достатъчност.

За да бъде изчислен индексът на БНЩ, данните за населението са агрегирани в разградими измерители Мо, чувствителни към широчината на постиженията. Конструирането на Мо става като се умножи $HnAn$, където Hn е процентът на хората, които не са постигнали достатъчност в 6 области и затова са идентифицирани като все още нещастливи, а An е средната величина от измерителите, в които нещастливите хора не са постигнали достатъчност.

Коригираната величина е със стойност от 0 до 1, като по-високите стойности показват по-голяма недостатъчност и по-малко щастие. За да се създаде индекс на БНЩ, в който по-високите стойности отразяват по-голямо щастие, коригираната величина се изважда от 1, за да се получи индексът. Следователно, индексът на БНЩ $= 1 - HnAn$.

Формулата за изчисляване на индекса на БНЩ може да бъде записана също така и в следния вид:

$$\text{БНЩ} = Hh + (Hn \times As),$$

където Hh е процентът на щастливите хора ($Hh = 1 - Hn$), а As е процентът от измерителите, за които средната стойност на нещастливите хора отговаря на условието за достатъчност ($As = 1 - An$).¹¹ Този начин на представяне на резултатите се фокусира върху щастие и достатъчността; първият начин се фокусира върху все още нещастливите хора и неизпълненото условие за достатъчност. И двете формули стигат до същия резултат, и двете са полезни при обясняването на конструирането на индекса на БНЩ. Индексът на БНЩ може да бъде декомпозиран по подгрупи от населението и сведен до различните индикатори. За да се определи степента на щастие се използват два допълнителни прага – 50% и 77%. Те помагат да се идентифицират две допълнителни групи.

Какво ни показва индексът на БНЩ?

Индексът показва как е разпределено БНЩ в Бутан и може да бъде използван за идентифициране на щастливите и все още нещастливи хора, да се разбере какво прави хората да са нещастни, малко щастливи, много щастливи и изключително щастливи. БНЩ може да се разложи на подгрупи от населението по възраст, пол и професия. Може да бъде анализиран всеки измерител и индикатор. Всички тези функции го правят полезен инструмент за изработване на политики, насочени към опит индексът на БНЩ да бъде повишен.

Всеки от индексите на БНЩ отчита представянето на всеки от 20-те региона по пол, по селска или градска среда, по възраст и професионална област. Изчислени са стандартните грешки, направени са тестове на теглата и праговете, измерени по отношение на групите и по отношение на процентния принос на всеки индикатор. Индексът на БНЩ е представен на регионалните лидери, за да им позволи да преразгледат

¹¹ $GNH = 1 - HnAn = 1 - HnAn - Hn + Hn = (1 - Hn) + (Hn - HnAn) = (1 - Hn) + (Hn)(1 - An) = Hh + (Hn \times As)$, since $(1 - Hn) = Hh$ and $(1 - An) = As$.

политиките си и да ги променят съгласно резултатите. Целта е да се предизвика публичен диалог за индекса, така че хората да споделят своето разбиране и да предложат своята помощ за увеличаване на БНЩ. Скринингови инструменти, програми и политики се използват от правителствени и частни агенции, за да се насърчи холистичното мислене и гледна точка към щастието.

Използва се креативността на много бутанци – държавни служители, хора от бизнеса, лидери на гражданското общество, религиозни водачи, членове на семействата – за да бъде разпространена идеята за БНЩ. БНЩ означава много неща за много хора, но главното е развитие с ценности. Стремежът към ползите на икономическия растеж и модернизацията се обвързват със стремежа за постигане на по-висок статус и богатство, като не се забравя и стремежът към щастие. Дали това са силните семейни връзки? Културата и традициите? Околната среда? Уважението към общността и страната? Или желанието за мирно съвместно съществуване с другите нации? Ако това е така, то задължение на правителството е да направи така, че тези безценни елементи, допринасящи за щастието и благосъстоянието на хората да бъдат запазени и подхранвани. Правителството трябва да работи за хората. Действията на политиците в резултат на измерването на щастието са от значение, но по-важното е да се разберат и осмислят различните начини, по които бутанците са щастливи.

Индексът на БНЩ има за цел да ориентира хората и нациите по отношение на щастието, най-вече като бъдат подобрили условията за хората, които все още не се чувстват щастливи. Можем да изследваме различните компоненти на индекса на БНЩ, за да разберем откъде идва нещастията и точно коя част от населението се чувства нещастна. Що се отнася до провежданите политики, индексът на БНЩ позволява на правителството да увеличи стойността на индекса по два начина: *или като увеличи процента на щастливите хора, или като намали неудовлетвореността на хората, които все още се чувстват нещастни*. Начинът, по който е конструиран индексът на БНЩ, стимулира правителството и му позволява да намали неудовлетвореността на нещастливите хора. Това може да бъде направено посредством облекчаване и подобряване на положението на хората.

Използвана литература:

1. Alkire, Sabina, and Foster, James. (2011a). 'Counting and Multidimensional Poverty Measurement'. *Journal of Public Economics*, 95(7-8), 476-487.
2. Alkire, Sabina, and Foster, James. (2011b). 'Understandings and Misunderstandings of Multidimensional Poverty Measurement'. *Journal of Economic Inequality*, 9(2), 289-314.
3. Centre for Bhutan Studies and GNH Research. 2015 GNH Survey Report. A compass towards a just and harmonious society. <http://www.bhutanstudies.org.bt/wp-content/uploads/2017/05/2015-Survey-Results.pdf>
4. Centre for Bhutan Studies and GNH Research. Royal Government of Bhutan (2014). The Third Gross National Happiness Survey. <http://www.grossnationalhappiness.com/Questionnaire/2015%20GNH%20questionnaire.pdf>
5. Diener, Ed. (2006). 'Understanding Scores on the Satisfaction with Life Scale'. In Diener, Ed, Emmons, Robert A., Larsen, Randy J. and Griffin, Sharon (Eds.), *Satisfaction With Life Scale Public Domain*.
6. Pennock, M. (2006). *The Gross National Happiness Abridged Survey*.

7. <http://gnh-movement.org/papers/pennock.pdf>
8. Royal Government of Bhutan (2008a). Bhutan Tenth Round Table Meeting Report In G. N. H. Commission (Ed.) (February 17-18): Thimphu.
9. Stiglitz, J., Sen, A., Fitoussi, J. (2009). Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. Paris: Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress.
10. Ura, K., Alkire, S., Zangmo, T. (2011). The Gross National Happiness Index of Bhutan: Method and Illustrative Results. The Centre for Bhutan Studies, Thimphu. <http://www.oecd.org/site/ssfc2011/48920513.pdf>
11. Ura, K., Alkire, S., Zangmo, T., Wangdi, K. (2012). A Short Guide to Gross National Happiness Index. The Centre for Bhutan Studies. <http://www.grossnationalhappiness.com/wp-content/uploads/2012/04/Short-GNH-Index-edited.pdf>
12. World Happiness Report (2019). <https://worldhappiness.report/ed/2019/>
13. World Health Organization (2010). 'International Workshop on Housing, Health and Climate Change: Developing Guidance for Health Protection in the Built Environment Mitigation and Adaptation Responses'. Geneva: WHO, 13-15 October.